

Funkční styly = SLOHOVÉ STYL + slohové postupy

Prostěsdělovací (hovorový) = informační

- styl běžné komunikace
- **podávání informací**, citově a hodnotící postoje (o počasí, zdraví, dovolené, rodině, dětech)
- spontánnost, dialogičnost, soukromý projev (neveřejný)
- běžná slovní zásoba, jednoduchá větná stavba, jednoduchá kompozice, dialekt, interdialekt, obecná čeština, čeština hovorová, citově zabarvené výrazy a věty

příklady:

- časté oslovovací výrazy: „Lidičky, já myslela, že bude po mně.“
- Nadměrně užívaný zájmenný podmět: „Já tím krumpáčem určitě někoho uhodím“
- Ne zcela přesné konkrétní vyjádření: „Tak nějak to moc nedovedu“
- Samostatné větné členy, vsuvky a elipsy (výpustka – dobře mám se dobře): „Třešně, ty mi chutnaly nejvíc“
„Nevím, co dřív“
- Kontaktní a apelové výrazy: „To víte, celý život se nadřela“
- Expresivní prostředky: „Bylo to strašně krásný“
- Parazitická slova typu: prakticky, vlastně, tedy, že ano

mluvené projevy: v rodině, na pracovišti, při setkání, konverzace ve společnosti

psané projevy: sdělení, oznámení, osobní korespondence

větná stavba – souřadné přiřazované výpovědi nebo naopak rozčlenění na krátké úseky

slohové útvary: oznámení, zpráva, jednoduchý popis, prosté vypravování atd.

Styl odborný

- styl věcné komunikace, dělí se podle stupně odbornosti a adresáta, **funkce = vzdělávací**
- 1. **vědecký** (teoretický) – podává výsledky vědeckého výzkumu (přednášky na univerzitě)
- 2. **učebnicově a prakticky odborný:** a) **poznatky spjaté s praktickou činností** v určitém oboru (obchodní, ekonomický, právní). Např. návod k práci, b) **učebnicový = odborně naučný**
- 3. **popularizační** – forma beletristická, k popularizaci vědeckého poznání – např. v knihách pro děti
- sdělení odborných poznatků – vědecké publikace, odborné časopisy, učebnice
- věcná správnost a objektivnost, obsahová úplnost, přehlednost, jednoznačnost a přesnost vyjádření, věcnost a výkladovou
- spisovný jazyk, výrazy stylově neutrální až knižní, promyšlený výběr slov, logická přesnost

slovní zásoba

- odborné pojmy (termíny a jejich vysvětlení)
- odborná pojmenování slaběji terminologizovaná (mezioborová) – např. operace, stadium
- slovesná sousloví např. provést pokus, chirurgický zákrok, podat trestní oznámení
- vztahy mezi pojmy – předložky, zvláště nevlastní. Např. z hlediska, v rámci, v souvislosti, vzhledem k

větná stavba

- souvětí o 2 až 3 větách, věty dvojčlenné, bohatěji rozvité, oznamovací
- sevřenost, zhuštěnost, jmenové vyjadřování, pasivní konstrukce, polovětné konstrukce přívlastkové, přechodníkové, infinitivní, přístavky

slohové útvary

- výkladové a úvahové

- psané monologické: výklad, odborný článek, studie, pojednání, stať
- mluvené, situační: přednáška = monolog, vědecká diskuze, polemika, debata = dialog
- popisné: - zvláště psané, monologické (odborný popis, referát, charakteristika, recenze, kritika, posudek, pracovní návod = popis pracovního postupu)

Styl administrativní = věcné komunikace = úřední = jednací

- úřední, jednací = **funkce** = **předat vyžadované informace a dle toho jednat**
- styl informativní a věcné komunikace (někdy bývá přiřazován k odbornému stylu)
- vyčlenil se z odborně praktické oblasti
- v administrativě, úředník styku jednotlivce a organizace (dokumenty, formuláře)
- připravený projev, určité, přesné až stereotypní vyjadřování, obvyklý postup
- spisovná čeština, ustálené obraty a formulace, výrazy stylově neutrální, bez citové zabarvení, jednoznačnost vyjádření

projevy psané - stylizované (žádost) nebo heslové (dotazník)

slohové útvary

- oznamovací – hlášení, zpráva, objednávka, výkaz
- dokumentární – zápis, usnesení, protokol smlouva, potvrzení
- heslové – poštovní průvodka, poukázka, dotazník, vysvědčení, dodací list, formuláře
- styk jednotlivce a organizace, úřední dopis, žádost, charakteristika, posudek

Styl publicistický = žurnalistický

- styl věcné komunikace, styl novin, časopisů a jiných hromadných sdělovacích prostředků
- styl novinářský, rozhlasový a televizní
- styl řečnických projevů (veřejných a oficiálních mluvených projevů – soudní řeč, kázání, proslov). Pozn.: bývá považován i za samostatný styl
- **cíl = funkce = poučení, vzdělávání a informace, přesvědčování**
- subjektivní vyjádření názoru
- aktuálnost a pravdivost, přístupnost a srozumitelnost, originalita, stručnost, projev veřejný, monologický i dialogový, forma psaná i mluvená
- psaná publicistika – denní tisk a časopisy
- mluvená publicistika – řečnické projevy, rozhlasové, televizní a filmové zpravodajství
- jazyk spisovný (knížní i hovorový)
- různorodé lexikální prostředky – publicismy, frazeologická spojení, odborná pojmenování, slova cizího původu, abstraktní, hodnotící, expresivní obrazná pojmenování, převaha jmen, číselné vyjadřování, zkratky, značky
- automatizované (ustálené prostředky) – snaha po rychlé a stručné informaci např. struktura novin, úvodník na první straně, fejeton pod čarou, sportovní rubrika na poslední straně

větná stavba - schematická, věty jednoduché i souvětí, výčty, paralelismy, hromadění synonym

- stylizace – větná schémata. Př. Uspořádal recepci na počest... Do Prahy přibyla delegace
- titulky – opisné, konkrétní (věta dvojčlenná s vyjádřeným podmětem nebo jednočlenná jmenná nominativní) – shrne, ale neřekne vše o článku, láká na články
- publicistická frazeologie -> snaha apelovat na city, oblasti společenského zájmu, politické kruhy
- zhuštěné vyjadřování s předložkovými vazbami (V zájmu bezpečnosti), řada pojmenování cizího původu (konference, meeting, ekonomika, kvalifikace, marketing)
- aktualizované prostředky – nové, neobvyklé, slohově příznakové, oživují text, expresivně zabarvují. Např. : využití rčení, přísloví, pořekadel (Házet klacky pod nohy, Risk je zisk), univerbizovaná pojmenování - pošťák, spacák
- obrazná pojmenování nepřímá – názornost, zkratkovitost (Otevřené dveře do Evropy)

slohové útvary:

- informační
 - zpráva, oznámení, bez subjektivity (Inzerát, plakát, komuniké)
- analytické: úvahové – ryze subjektivní (kritika, recenze, polemika, posudek, diskuse,

pamflet)

- smíšené (mezi styly) - umělecké – fejeton, sloupek, glosa, beseda, kurzíva, umělecká reportáž, črta, soudnička, cestopisné články V dialogizované podobě – interview (rozhovor se zajímavými osobnostmi)

Styl umělecký

- styl literární komunikace, projevu básnických, prozaických a dramatických
- **esteticky sdělná funkce**, předání, dějů, faktů, myšlenek, pocitů tak, aby vyvolaly intenzivní citový prožitek
- psaná forma, sekundární mluvená; dialog (autora s čtenářem, postavy v próze a dramatu), i monolog, veřejný charakter
- působení na rozum, fantazii a cit čtenáře
- emocionálnost a subjektivnost (autora) ve výběru námětu i způsobu zpracování
- významová mnohoznačnost -> vyjádření (významové posuny, symboly, alegorie), zvláštní kompoziční postupy (retrospektiva, prolínání témat, času)
- jazyk spisovný i ostatní útvary národního jazyka (nářečí, obecná čeština, slang, argot)
- základ

- neutrální spisovné prostředky + poetismy, archaismy, neologismy

obrazná pojmenování – metafory (přenesení pojmenování na základě vnější podobnosti nebo funkce - *hlava rodiny*), metonymie (přenesení pojmenování na základě podobných vlastností – snědl celý talíř, věrnost vlajce), synekdochy (části míním celek – černé oči jděte spát), symboly, alegorie, personifikace, hyperbola, ironie, přirovnání, antiteze, apostrofa, parodie figury (zvlášť v poezii) – anafora, epifyry, epanastrofa (palilogie), epizeuxis synonymní výrazy, citově zabarvená slova různé typy vět podle dějové situace

slohové útvary, formy

- vypravování (s charakteristikou, popisem, úvahou)
- v poezii (lyrika a epika) – báseň, epos, elegie, píseň...
- próza
 - povídka, novela, román, pohádka, báje, bajka, mýtus

drama

- činohra, tragédie, komedie

Styl řečnický = mluveného projevu (ve všech slohových stylech!!!)

- projevuje se ve všech funkčních stylech, je šířen ústním podáním dle toho i útvary
- **funkce = informovat, přesvědčit, získat - ústním podáním**
- požadavek na zřetelný, spisovný, kultivovaný projev
- velkou roli hrají neverbální prostředky, zvuková stránka, intonace, melodie, pauzy, hlasitost
- slohové útvary: a) připravené, b) nepřipravené,
- přednáška, projev, proslov, diskuse, přednáška, beseda....
- oslovení!, kontakt s posluchači v průběhu celého projevu, ukončení – poděkování za pozornost
- v historii – vysoké umění = řečnictví

SLOHOVÉ POSTUPY

Slohový postup je způsob podání a zpracování určitého tématu (např. řazení a rozvádění jedn. podtémat, výběr jazykových prostředků). Pro zpracování téhož tématu lze volit různé slohové postupy. V konkrétních projevech se mohou: střídát nebo prolínat různé slohové postupy (např. v odborném textu se střídá postup popisný, výkladový a vyprávěcí).

Postupy dělíme na:

1. **informační** – je nejjednodušší, podává nám fakta ve věcných souvislostech (místo, čas)
2. **vyprávěcí** – vypráví nám nějaký děj, událost nebo příběh. Snaha o zajímavost, upoutat čtenáře, napětí, pestrost. Pracuje se zde s dějovými prvky (zachování sledu událostí nebo retrospektiva, rámec atd.)
3. **popisný** – popisujeme buď vnější znaky nějakého objektu, nebo pracovní postup nějakého děje. Důležitá je volba pořadí při popisu jednotlivých částí (začínáme nejdůležitějším, postupujeme k jednotlivostem).
4. **charakterizační** – snažíme se vystihnout vnitřní znaky osoby, a to buď přímo (konstatováním) nebo nepřímo (doklad na nějakém činu)
5. **výkladový** – tímto postupem vysvětlujeme podstatu jevu, nejenom jeho vnější znaky, ale i vnitřní. Naznačujeme mezi nimi souvislosti a příčinné jevy.
6. **úvahový** – vyjadřujeme vlastní názory na problém, využíváme srovnání, hodnocení. Snažíme se z daných faktů vyvodit logické závěry, které mohou být ovlivněny našimi city a postoji. V odborných tématech využíváme výkladových postupů, v uměleckých naopak vyprávěcích.